

акта регистровала, по други пут све већ из Бидермана познате чињенице са малим бројем не битних допунских појединости.

Затим је те миграције Срба у Славонију на основу Бидермана, Лопацића, М. Грбића (Карлов. владичанство) и Ивића описао Клајић (Povjest Hrvata, sv. III., dio 1.).

Сада је д-р Ивић у горњој расправи по трећи пут (у литератури по пети пут) описао то досељавање Срба у Славонију током XVI. в. у главном на основи исте у својој прошлој расправи већ употребљене грађе: Лопацића и протокола Windica, са том главном разликом, што је овде *in extenso* испод линије наводио као нову грађу по нека места из протокола Windica, која места је у прошлој расправи тек по странама тога протокола цитирао.

Стога, наравно, и та расправа не доприноси науци готово ничега новог.

У том смислу спроведена компаративна анализа горње расправе са наведеним претходним радовима даје ове резултате:

Релативно је најбољи први и други део расправе (стр. 91—96) јер је у њима д-р И. изнео нешто опширније оно, о чему краће говоре: Бидерман (на стр. 5—7, 38, 45), он сам у Сеоби (3—7) и Клајић (18 и 351). Бидерман има бољих података о Србима у Славонији у првој поли XVI. в.

Но III. део горње расправе (96—100) је већ у пуној целини познат из Клајића (408—410), Ивића (17—22), о досељењу владике Василија из Бидермана (42—43) и Грбића (I, 187—188.). Шта више, Бидерман, а по њему и Клајић у опширном изводу са дословним цитирањем главних места изнео је извештај Херберштајнов о владици Василију, који Ивић као нову грађу у горњој расправи (стр. 97) по оригиналу у дужем изводу тобоже први пут штампа, иако је део тог свег истог извода већ раније и у Сеоби (стр. 18) штампао.

Тако исто Грбић и Клајић имају и садржај Фердинандове повеље поунским Србима, коју Ивић тек овлаш и индиректно наводи по једном писму надвојводе Фердинанда цару, не споменувши при том, да она Србима није никад ни објављена.

Садржај IV гл. (100—104) изнео је Бидерман (44—51) опширније, сам Ивић (22—25) у истом опсегу, а и Клајић (424—426) у целини.

V. гл. (104—108) има Бидерман (51—57) такођер опширније, Ивић у истом опсегу (25—27), Клајић (426) нешто краће, но концизније.

Садржај VI. гл. (108—110) изнео је Клајић (427) стварније, Ивић у истом опсегу (28—29), и најпосле, све чињенице из VII. гл. (110—113) има Бидерман на стр. 57—60, сам Ивић у Сеоби на стр. 27—28 и Клајић на стр. 426.

Скопље.

Мита Костић.

Одговор на горњу оцену г. д-ра Костића. — Прву расправу о старијој историји Срба у Словенији написао је 1883. године проф. Х. Бидерман. Рад његов није потпун, као што су махом сви радови, који отварају и започињу нове послове. Бидерман је писао према материјалу у градачком архиву те му је приказ догађаја једностран. Ипак је његова расправа као прво дело ове врсте значила велику добит за нашу науку, јер су се многобројни писци, који су писали о српској прошлости 16. столећа, користили подацима из Бидерманова дела.

Убрзо после тога публиковао је Радослав Лопашећ резултате свог истраживања у бечким и градачким архивима (год. 1884-6 и 1889). Лопашећ је био по струци судија. Наишао је на богате збирке историјског материјала, ни од кога дотле непроученог и непубликованог, те га је преписао, али његови преписи су пуни грешака и без системе. Он није могао да чита абривијатуре него је преписао само оне документе, који су писани читко и без скраћеница. Крај свега тога су његове публикације значиле велики напредак у проучавању српске прошлости 16. и 17. столећа, те су служиле као извор свима каснијим историчарима, који су писали о том добу.

Трећи писац, који се бавио архивским истраживањем старије прошлости хрватско-славонских Срба, био сам ја. Године 1909. публиковао сам „Сеобу Срба у Хрватску и Славонију“. Унео сам у њу резултате Бидермановог и Лопашећевог истраживања као и своја истраживања у бечким архивима. Бидерман је при писању своје расправе употребио око 45 докумената из градачког архива. Лопашећ је за доба до 1690. године донео у својим Споменицима хрв. крајине 183 документа из бечког архива, и у Старицама (књ. 17. и 19.) публиковао је 59 докумената, који се на Србе односе. Бидерман и Лопашећ заједно обелоданили су о хрватско-славонским Србима садржину од 287 докумената. При писању своје Сеобе Срба ја сам осим података, нађених код Бидермана и Лопашећа, употребио још 423 нових, непубликованих докумената, као што се из цитата у тој књизи може видети. И ја се заиста дивим тесногрудости и цинизму Г. Костића, кад је он у стању да каже за моју Сеобу Срба, писану на темељу 730 докумената, од којих је дотле било само 287 познато, да та Сеоба Срба износи „познате чињенице са малим бројем не битних допунских појединости“.

Неразумљиво је, зашто Г. Костић оцењујући, колико које дело доноси нове, архивске грађе о старијој историји Срба у Славонији, уплиће непрестано радове проф. Вј. Клајића и Мана Грбића. Изгледа, као да Г. Костић не зна да разликује изворе за једно доба од литературе о том добу. Клајић и Грбић никада нису у архивима проучавали старију прошлост хрватско-славонских Срба и не износе у својим делима ни један нов факат, него се Грбић користио резултатима Лопашећевим, а Клајић мојом Сеобом Срба. Ако је Г. Костић хтео да наведе литературу о историји Срба у Хрватској и Славонији, онда се није смео ограничити само на Клајића и Грбића него је морао споменути и д-ра Д. Јакшића и Дим. Витковића и д-ра Рад. Грујића и проф. д-ра Ђурића и многе друге писце, који су се послужили архивским истраживањем Бидермановим, Лопашећевим и мојим и који су, као што је у реду, цитирали наше радове. Међутим је Г. Костић имао намеру да упоређује количину архивске грађе у мојој расправи и ту онда долазимо у обзир само нас тројица архивских истраживача, Бидерман, Лопашећ и ја.

Г. Костић вели у својој оцени, да је приказивање Клајићево стварније него моје, не наводећи за ту тврдњу никаквих доказа. Клајић је, како сам споменуо, досељавање Срба у Славонију приказао према мојој Сеоби Срба и он то лојално признаје у свом делу, Он је препричао оно, што се налази код мене, само је свугде стављао реч Власи, где сам ја казао Срби.

После публиковања моје Сеобе Срба г. 1909. наставио сам да прикупљам по архивима даљу грађу о хрватско-славонским Србима, последњих година са новчаном помоћу Академије Наука и Министарства

Просвете. Овога пута је мој рад био систематски. Преписао сам грађу, која се о том предмету налазила у бечком државном, коморском и ратном архиву, затим грађу, која се о томе чува у загребачком државном, над-бискупском и католичком архиву, грађу, коју сам нашао у љубљанском зем. архиву и грађу из градачког земаљског и владиног архива.

Пошто је ванредно много овог новог архивског материјала нисам хтео да га публикујем под једним насловом него сам га поделио у низ студија, које све заједно чине једну целину. О животу славонских Срба у 16. веку написао сам две расправе, једну, о којој говори оцена Г. Костића и другу, која је публикована у Споменици Г. Цвијића. О црквеном животу славонских Срба написао сам три расправе под насловом „Марганска епископија“. Две су публиковане у „Браству Св. Саве“, а трећа ће изаћи у идућем броју тога алманаха. О правним односима славонских Срба написао сам расправу у Прилозима Г. Павла Поповића (Јурисдикција словенских племића и српски досељеници од 1598. до 1630. године). Даље сам публиковао у Насељима Г. Цвијића „Миграције Срба у Хрватску“, а доцније ћу у истом издању публиковати „Насеља и живот славонских Срба у 17. веку“. Као основна грађа ући ће ускоро у штампу „Документи о Србима у Хрватској и Славонији током 16. и 17. века“ (у Споменику Срп. Кр. Академије) и то ће бити несумњиво најважнија и најбогатија збирка за 16. и 17. век српске прошлости. После ових мојих публикација изгубиће сваки значај Бидерманова расправа и моја „Сеоба Срба“, јер ће сада бити између осталог обелодањена и сва архивска грађа, на темељу које су те две књиге писане.

Г. Костић у горњој оцени говори само о мојој расправи „Досељавање Срба у Славонију током 16. века“, чува из ње и упоређује поједине пасусе и епизоде и доказује, како не износим много новог. Поновићу овде, да у горњој расправи нисам изнео све о том предмету. Осим тога не може се количина и значај ове нове архивске грађе мерити према појединим епизодама. Има периода, о којима је заиста мало нове грађе, али је зато о другима двадесет па и тридесет пута више података него што се до сад о њима знало. Биће и таквих епизода, које су од почетка до краја нове (на пр. о церничком бегу Пејашиновићу год. 1623 и 1624, о буни славонских Срба граничара 1630 год. и т. д.).

Колико је Г. Костић објективан у својој „компаративној анализи“ показују одмах на првој његовој компарацији. Прво његова анализа даје овај резултат: „Релативно је најбољи први и други део расправе стр. 91—96, јер је у њима др. Ивић изнео нешто опширније оно, о чему краће говоре Бидерман (на стр. 5—7, 38 и 45), он сам у Сеоби (3—7) и Клајић (18 и 361)“.

Пре свега Бадерман овамо не спада, јер се цитирана места Бидерманова односе на Маргетића и Алексића, Србе у Штајерској, а ја о њима нисам ни хтео у овој својој расправи да пишем него сам писао и то много опширније него Бидерман у другој расправи, у Споменици Г. Цвијића. Остаје само Клајић и моја „Сеоба Срба“.

Први и други део моје расправе обухватају 7 страница или трећину целе расправе, и о свима догађајима, приказаним у том првом и другом делу моје студије, доноси моја Сеоба Срба само 8 редака (стр. 6) и Клајићева Повјест Хрвата само 7 редака (стр. 361). По-

нављам и наглашавам, о догађајима, који код мене заузимају 7 страница или трећину целе расправе, доноси један писац свега 7 и други писац свега 8 редака, а Г. Костић у својој „анализи“ налази тек само толико, да сам ја те догађаје приказао „нешто опширније“.

Ова анимозност Г. Костића према мени и мојим архивским налазима провлачи се кроз целу његову анализу. Моје две расправе о славонским Србима 16. века доносе просечно четири до пет пута више архивске грађе него што је до сад било познато и велику множину нових погледа на догађаје па опет Г. Костић има смелости, да с пуним потписом својим тврди, како моје расправе „не доприносе науци готово ничега“.

Д-р Алекса Ивић.